

Handwritten text in a stylized script, likely Georgian, on a dark red background. The text is arranged in three lines:

საქართველოს
საზღვრო
ოცკუოლატა.

Handwritten text in a stylized script, likely Georgian, on a dark red background. The text is arranged in two lines:

სსს.
19580.

ХАТЫРҒЫК

орто

ОСШУСАЛАТА

1958с.

Оройуонга норуот үөрэҕириитин

II.

ҮҮНҮҮ-САЙДЫ
СҮӨЛҮНҮН

—21 с. с. үөрэх ды-
ттан Саха сиригэр оскуо-
лар ахсааннара биллэр-
ик элбээбитэ. Оччотообута
бүтүм улуунугар түөрт оскуо-
ла баар буолбута. Нам, Ата-
май, Кыһыл-Сыыр уонна
Атыт-Арыы оскуолалары-
гар барыта 191 оҕо үөрэнэ-
р.

Саха АССР тэриллбитэ
аңгар ый буолтун кэинэ,
1922 сыл атырдыах ыйын 12
күнүгэр республика совнар-
кома бары оскуолаларга

уонна техникумнарга саха
тылын Новгородов транс-
крипциятынан үөрэтиини кил-
лэрэргэ уураах ылыммыта.
1922—23 үөрэх дылыттан
С. А. Новгородов «Бастаан-
гы сурук-бичик» диэн баста-
кы буукубаарынан үөрэтини
сағаламмыта. Дьэ итинтэн
ыла саха тыла предмет бы-
һыытынан бигэтик кирибитэ.

1923—24 үөрэх дылыттан
Намга барыта 200 үөрэнээч-
чилээх, 8 учууталлаах 5 ос-
куола үлэлээбитэ. 1932 сыл-
га оскуола ахсаана уон үскэ
тиийбитэ. Кинилэргэ 1200
оҕо үөрэнэр буолбута.

Норуот хаһаайыстыбатын
чөлүгэр түһэрип сылларыгар
оскуолалар үлэлэрин тыа
хаһаайыстыбатын кытта ди-
ригиник сибээстиир наада
буолбута. Итиннэхэ сөп тү-
бүтүһүннэрэн бааһынай ычча-
тын оскуолалара тэрилли-
биттэрэ. Кинилэр сүрүн
сыалларынан тыа сирин ыч-
чатыттан сир оҕоһуутугар
үлэлээччилэри, обществен-
никтары бэлэмнээһин этэ.
Бааһынай ыччатын оскуола-
ларыгар уопсай үөрэх пред-
меттэрин таһынан агрономи-
ческай уонна зоотехничес-

сайдыыта

кай биллилэри иигэрэр пред-
меттэр киллэриллибиттэрэ.
Намнааҕы бааһынай ычча-
тын оскуолата итинник про-
грамманан үлэлээбитэ. Үө-
рэнээччилэр саҥа тэрилли-
бит колхозтарга улахан кө-
мөнү оҕороллоро, оскуола-
ны бүтэрбиттэр тракторда-
ры уонна да атын тыа ха-
һаайыстыбаннай массыына-
лары үлэлэтэллэрэ. Ити би-
риэмэҕэ Нам оскуолата кол-
хозтаах ыччат оскуолатыгар
уларытан ааттаныллыбыта.

1930—31 үөрэх дылыттан
тыа сиригэр оҕолору 8 саас-
тарыттан булгуччулаах на-
чальной үөрэхтээһин олоххо
кирибитэ. 1931 сыл балаҕан
ыйын 5 күнүгэр партия Киин
Комитета начальной уонна
орто оскуолалар тустарынан
уурааҕы ылыммыта. Партия
ити исторической дыһала
норуот үөрэҕириитин сайын-
нарыыга ураты суолталам-
мыта. 1930 сылтан нэһилиэк-
тэргэ оскуолалары тутуу
күүһүрбүтэ. 1936 сылга диэ-
ри Нам, Таастаах, I Хому-
стаах уонна Хатырык оскуо-
лаларын тутуу ытыллбыта.
Итини таһынан сорох нэ-
һилиэктэргэ баар үчүгэй
дьиэлэр оскуолаларга ана-
наҥ бэриллибиттэрэ. Сорох
оскуолаларга интернаттар
аһыллыбыттара. 1937 сыга
оройуон 16 оскуолаларыгар
1655 оҕо үөрэммитэ. Үө-
рэнээччилэр ахсааннара сыл-
тан-сыл айыы эбиллэн иһэр.
Үөрэх 1966—1967 дылыгар
оройуон 19 оскуолаларыгар
түөрт тыһыынчаттан таһса
оҕолор үөрэниэхтэрэ.

1936—37 үөрэх дылынан
бүтэһингэр оскуола саастаах
оҕолоруну бастаан начальнай

Ити кэмтэн ыла бары ос-
куолаларга самодеятельнай
уонна предметнэй куруһуок-
тар тэриллибиттэрэ. Кэҕкэ
оскуолаларга үөрэнээччилэ-
ри эстетическэй иитини сай-
дыбыта. Нам орто оскуола-
тыгар үөрэнээччилэри музы-
каҕа уонна ырыаҕа үөрэтии-
гэ элбэх сыратын учуутал
Г. Г. Потапов биэрбитэ. Ки-
ниттэн үөрэммит Захар Ви-
нокуров республика билли-
лээх композитора буолбута.

Билигин оройуон оскуола-
лара уруккуга тэнгээтэххэ
киэн-куон дьиэлэргэ үлэ-
лиллэр. Бары орто уонна
8 кылаастаах оскуолалар
дьиэлэрэ уунан ититиллэр
буоллулар. Оскуолалар ма-
териальной базалара улам
хангаан дһэр.

Уопсай үөрэх оскуолала-
рын таһынан оройуонга ыч-
чат киһиэхэ оскуолата, пе-
дагогической училище уон-
на музыкальной оскуола
үлэлиллэр. Ити барыта би-
һиэхэ норуот үөрэҕириитэ
киэҥник сайдыбытын көрдө-
рөр.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Үөрэммит оскуолам

Хатырык орто оскуолатын үөрэнээччилэригэр аныыбын.

Автор.

Көр, ити „Барылас“ үрдүгэр
Турар мин үөрэммит оскуолам.
Аан маннай наука күөнүгэр
Аттаммыт аартыгым киэнг суола.

Үрдүк өй, киэнг санаа муоратын
Үтүөкэн иитиитин кыһата.
Эдэр саас үрдүккэ көтүүтүн
Эрчимнээх дайыытын кыһата.

„А-тан“ бу манна саҕалаан
Ааҕар, суруйар буолбутум.
Үөрэххэ дьулууру баһылаан
Үөрүү, дьол кылаатын булбутум.

Өйдүүбүн арахсар түгэнигэ
Директор атаара хаалбытын:
— „Оболоор, дьэ бары, этэнгэ
Үөрэнэн кэлээринг,“ — диэбитин.

Кини ол баҕатын толорон
Кэллибит үөрэби бүтэрэн.
Бу күнтэн олоххо суол тыыран
Айсыахпыт кэскили ситэрэ.

Көр, ити „Барылас“ үрдүгэр
Турар мин үөрэммит оскуолам.
Киириэбим билигин иһигэр
Үлэһит дьолунан мин туолан.

А. НАМСКАЙ.

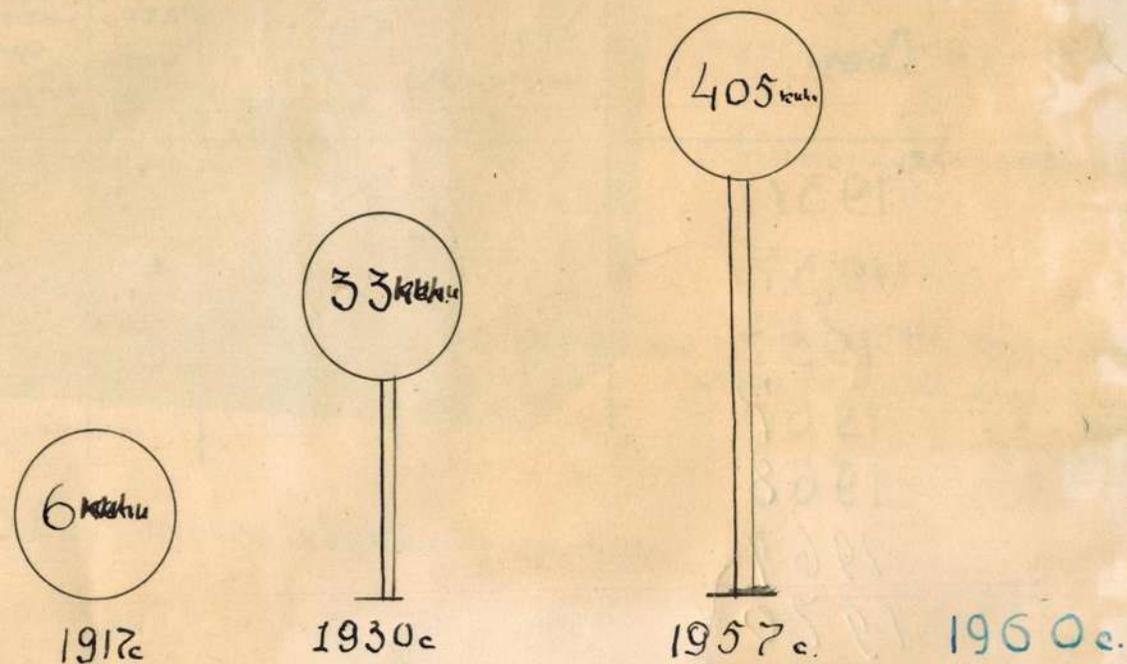
Хатвырык орто оскулатын учууталларын састаабын үөрэхтэринэн
схемата

Сыны	Үрдүк үөрэхтээх	Ситэтэ суох үрдүк үөр.	орто үөрэх- тээх	Ситэтэ суох орто үөрэх.	Учурдун Үөрэхтэринэн састаабы
1931	-	-	2	-	
1937	-	1	4	6	
1957	9	4	5	-	
1960					23
1968					22
1969					23
1970					24
1971					25
1972					
1973					
1974					
1975					

«Безграмотный человек стоит вне политики, его сначала научить азбуке»
/В.И Ленин/.

Народное образование в наследие

Рост грамотности среди взрослого населения

1930-1931 с. оюолор үөрэммит

дбиэлэрэ.

Билириниңи интернат дбиэ.

1917 с. оркуола суох этэ.

Оюолор Намца уонна Дбо-
куускай куоракка полит-
ссылнайдарга үөрэнэллэрэ.

1930-1931 с. оюолор үөрэммит
дбиэлэрэ. Маша дбиэтэ.

1930-1931 с.с. оюолор чааһынай дбиэлэр-

гэ үөрэммиттэрэ.

1931с тутумбуут оскуола дьинэтэ. (билигин
Улахан корпус дьинэтэ).

1931с типовой санца

оскуола дьинэтин

туппуттара.

Саха сиригэр 600-тэн тахса
аналлаах орто үөрэх заведе-
лара уонна успай үөрэби биэрэр
оскуолалар үлэлиллэр. Олорго
80 тыһыынча кэрингэ уолаттар,
кыргыттар үөрэнэллэр.

* * *

Революция иннинээби нэмтэ
тэҥнээтэххэ, билигин Саха сир-
гэр үөрэнээччилэр ахсааннарз 20
тегүл элбээтэ, онон республика
хас баһис кииһитэ үөрэнэр.

Өскөтүн 10 тыһыынча нэби-
лиэнньэтин ахсын Франция —
39, Арбаа Германия — 29 вуз-
тарга үөрэнэр студенттардаах
буоллахтарына, Саха сиригэр —
62 студент тинсэр.

* * *

3
И Ы И
НДА
Га

Хатрык орто оскулатын

учууталларын ахсаат (сылларын чунуутэ).

Алтынны 6 к. 1973 э.

Маннайгы учууталбар

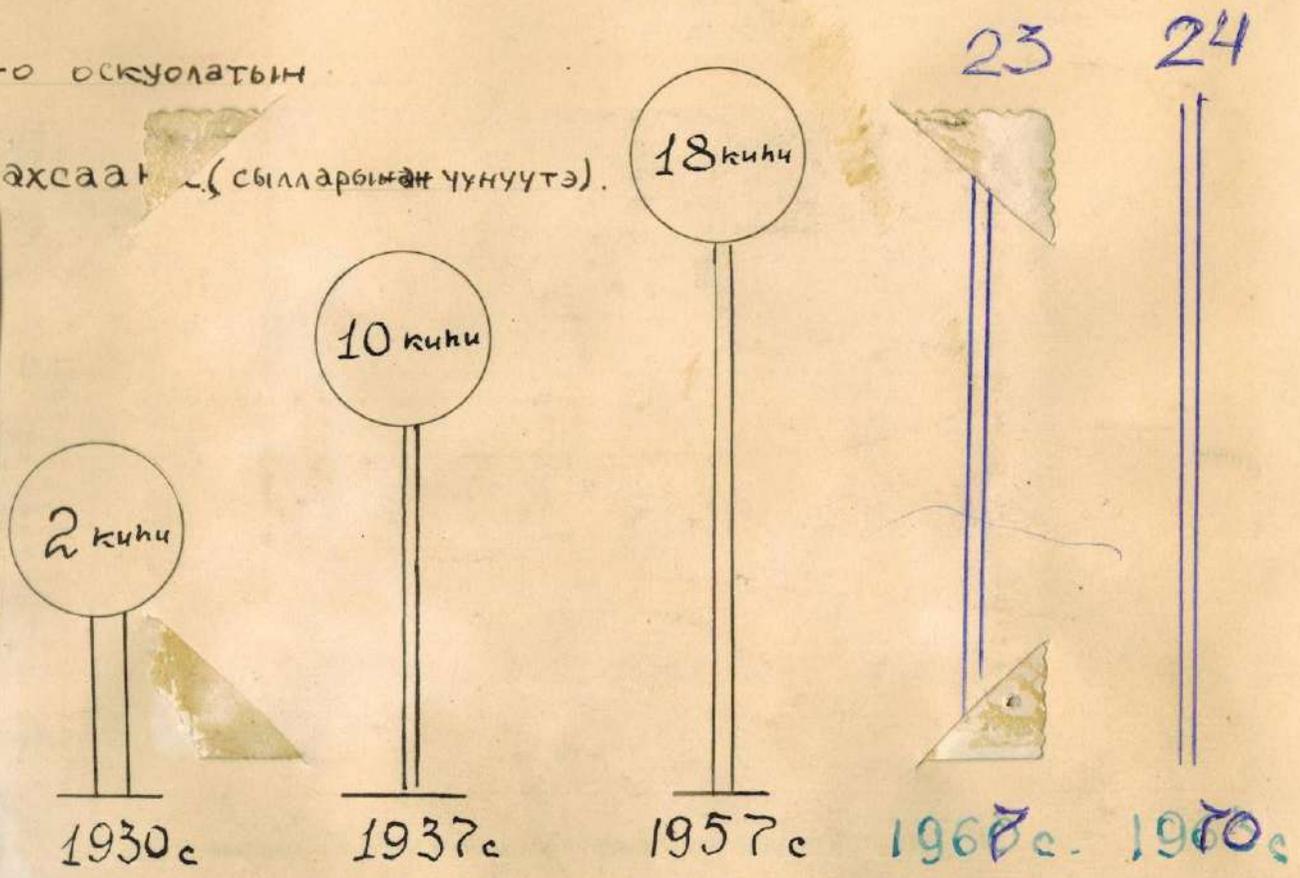
(ЕЛИЗАВЕТА АВКСЕНТЬВНА
ВИНОКУРОВАБА)

Сүрэх нарын изйиитин
Эйигиттэн билбитим,
Билин-көрүү кэскилин
Эйигиттэн туппугум.

Харандаас угун туппакка
Бодуустаһа олорон,
Кыра да сылтабы уйбакка
Ытаһар да баар буолара.
Санаабар, барба билиилээх,
Күүстээхтэн күүстээх эн этинг,
Эн—маннайгы учууталым,
Эн мин кэрэбэ сирдвитим.
Кыра оҕо сааспыттан
Ытыгылыы көрөбүн,
Ол сырдык санаабыттан
Бэйэм сырдыы үөрөбүн.

Сүрэх нарын изйиитин
Эйигиттэн билбитим,
Билин-көрүү кэскилин,
Эйигиттэн туппугум.

ГАЛИНА ИЛЬИНА

Дойдуга бүтүүн начальнай үөрэхтээни саана ийилэһинь саана культурнай олоххо, сана майгыга киирэр сылларыгар, бары күүһүн, билигин ууран үлээбэит оройуон бири кырдыарас учуутала Елизавета Авксентьевна Винокурова нарыллык, өйдөнө кэлэ-кэлэ кэпсэи олоордо...

Кини билигин 64 сааһыгар сылдьар. Итинтэн 42 сылын иччаты үөрэтүүгэ-интигэ биэрэ. Билигин дабаны учуутал кытаанах, дыккүрдээх үлэтигэр билигин, сатабылын толору биэрэ сылдьар.

Нам кини сэттэ кылаастаах оскуолатын 6 кылаанын бүтэрээ, 1928 сыл күһүнүгэр Иркутский куоракка педрабфакка бири сыл үөрэнэ кэлбитэ. Үлэтин сылдьан Якутскийдаары педагогическай училищера, кэтэхтэн үөрэммитэ.

1932 сыллаахха II Модут начальнай оскуолатыгар I—III кылаастары үөрэтүүн педагогическай үлэтин сагаллабыта. Анал дына суох буолан, ийиллэж тагаратын дыэттик оскуола оҥорбуттара. Оскуолаҕа Сивцев В. К. сәбиэдисейдэбитэ, Елизавета Авксентьевна үөрэтэр кылаастарыгар сүүрбөччэ оҥо баара. Маннайгы кылааска II оҥо үөрэммиттэн билигин сааһыран иһэр дьону Шестаков А. Ф., Колесов И. П. өйдөгөлүүр.

Оччолорго оскуолалар үөрэх тэриллэринэн олус дыаданы этилэр. Үөрэнээччилэргэ учебниктар, суруулар тэриллэр тийибэт суолалара, көрдөрөн үөрэтүүгэ туох да суоҕа. Оҥо үөрэнээччилэр үөрэхтэрин билингэ аҥардас учуутал тэрийинтигэ, сатабылыттан туулукутаара. Төрөпүүттэр ити кэмгэ үөрэнэр оҥолоруттар астарыттан таҥас.

Сылларга Елизавета Авксентьевна Хатырык, Бөтүг (Хружукта Хатын-Ары), Партизан (Хружукта I Хомуस्ताах), Хамабатта оскуодаларыгар начальнай кылаастарга үөрөппитэ. Ити кэнниттэн үйэ чыппэрин устатыгар Нам орто оскуолатыгар үлэлиир.

Учуутал урут уонна билигин дабаны бэйэтин кылаанын үлэтин мунурданан хаалбат. Тьа сиригэр оскуола культура киинэ буоларынан таб. Винокурова Е. А. элбэх үлэни ытара. Төрөпүүттэри кытта оҥоу нитин туһунан бәсиэ-дэлэр, үөрэнээччилэр самодетельностарын тэрийән ийилэһиньбэ көрдөрүү, үөрэнээччилэр таҥастарын саатарын төрөпүүттэр тигээ-оҥолор дьыэлэригэр урук-блэмнээлэригэр, режими

оҥостоллорун ситиһин элбэх бириэмэни ытара. Ол иһин кылаанын оҥолоро үөрэххэ үчүгөйдик сыһаннаһаллара, таҥас-сап өттүгүн сөбөр уонна доп-бааччы буолаалара.

Елизавета Авксентьевна үлээбит сирдэригэр активнай общественик быһыктынан биллэрэ.

Дьол сыралаах үлэнэн

Тьа сирдэригэр дыахтар советтар, улахан дьону үөрэтүүгэ, хо-муур үлэлэригэр, дыэттин түбүгүн

аахсыбакка туран, үлэлиирэ. Кылааныгар үөрэх программатынан көрүлүбүт көрдөрөн үөрэтэр пособиелары ханна, хаһан да буолтун иһин дыэттигэр оҥостон кэ-лээччи. Кини 1936 уонна 1937 сылларга оройуон үөрэрин салаатыг-тан уонна оскуола директоруттан сурук ылаттаабыта 1936

сыллаахха сэттинь 29 күнүгэр Хатырык ситэтэ суох орто оскуолатын директора Попов П. П. үчүгэй үлэтин туһунан ыспараанка биэрэн турар. Ити дыл оройуон 9 бастыҥ учууталлара бэйэлэрин үөрэтэр предметтэригэр, кылаастарыгар үчүгэй билигин ситиспиттэрин иһин үлэнигэр депутаттарын оройуоннаагы Советын бочуотунан грамотатынан наҥараадаланан ту-раллар. Ол иһигэр таб. Винокурова Е. А. эмиэ киирсибитэ.

Елизавета Авксентьевна төһө да кырылдар, таптыыр идэтигэ арахсыан баарбат. Кини уонча сыл устатыгар Нам орто оскуола-тыгар IV, V, VI кылаастар кыргыттарын үлэ уруогар (домовод-ствога) үөрэтэр. Кыргыттар учуу-талларын ыйыктынан, көрдөрүү-түнэн ас астыллар, таҥас тигэлэр, баайаллар, өрөлдөр. Бары

олус көхтөөхтүк уонна нитэриэс-тээхтик сыһаннаһаллар. Оҥолор дына уустук астарыттан котлеты, пельмени, хворошы уо. д. а. үчүгөйдик астыллар. Бородоуктамы дьыэлэригэр авалар буоланнар, атын астар кыһан оҥоһулуубаттар. Фарук, платье тигилэрин, өрүүтү, баайыны тулуппаттар.

Кэлэр

Таҥаны тигиңгэ, өрүүгэ, баайыга ордук үчүгөйдик V «а», VI «а» кылаастар кыргыттар Рубина Уля, Маркова Тая уо. д. а. үлэлиилэр. Кэлин сылларга Нам орто оскуола оройуон оскуола-рын айар быстапкаларыгар куруутун маннайгы миэстэни ытара. Мана Елизавета Авксентьевна көмөтө улахан. Кэлэр сылларга домоводство уруогун интернат базатыгар тэрийән ыттар, ордук туһалаах буолуох этэ.

Елизавета Авксентьевна иччаты нитиңгэ-үөрэтигэ өр сыл үлээбэитинэн бэйэтин дьоллообунан аарынар. Оҥо үөрэтигэ бэйэтин үйэ-тип биэрбит кырдыарас педагогы Дьахталлар аан дойдутаагы күн-нэринэн ас сүрэхтэн эбэрдэлини уонна дьоллоох, уһун үйэни баҕарабын.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Четвертый день физико-
 раб Якутска. Сделали
 гидролиз Елизавета
 Павла. Вспомогательные
 1954 г.

Принимали участие в
 работе на участке.

Ытыктаа, таптаа
үөрэтэр учууталгын!

*Физика үрүгө, инженерлик
үчүктөрү теориясы*

Иннокентий АРТАМОНОВ.

УЧУУТАЛ

Мин хаан умнуомуй
Учуутал убайбын?!
Ийэлиң куруутун
Үөрөппит сылларың?!
✓

Илинги сабарда
Кыһарын кэриэтэ,
Учуутал кылааска
Киирэрэ үөрэтэ.

Баар этэ киниэхэ
Күн уотун сылааһа,
Сир ийэм сирэмэ,
Күөрэгэй ырыата.

Сурунаал илиһини
Суһаллык аһара,
Сааскы кэм сүүрээн
Сапатаң аһара.

Оччоβο хылааска
Чэбдик тыал киирэрэ,

Сүрэхпит сүр-күүскэ
Эрдээхтик тэбэрэ.

Учуутал набыллык
Саңарар тыллара
Өң сайын самырын
Өйдөтөн ылара.

Самыртан от-бурдук
Өлгөмнүк үүнээччи,
Учуутал ол курдук
Билиһин биэрээччи.

Ол иһин азттааммын
Күн киһи мин динбин,
Киниэхэ махталбын
Кизэ тууган этэбин.

«Алаһым сабабын
Арыһа тарпыта,
Олох киэн аартыгын
Миэхэбэ аспыта».

Ис үрүгө.

1964

рын

ыныаа

13,5

7,9

9,9

7,1

7,1

9,2

8,0

7,8

9,7

9,2

4,9

8,7

9,8

← Оркуола II корпусун
 2-кэта. (Билигит
 Оркуола дүүнгий
 корпусна.)

1935 снл. оркуола иккисе корпусун тулпуттара.

1937с ситэтэ суох орто оркуола буолан, 1-гын корпусун
 таһаарбыта.

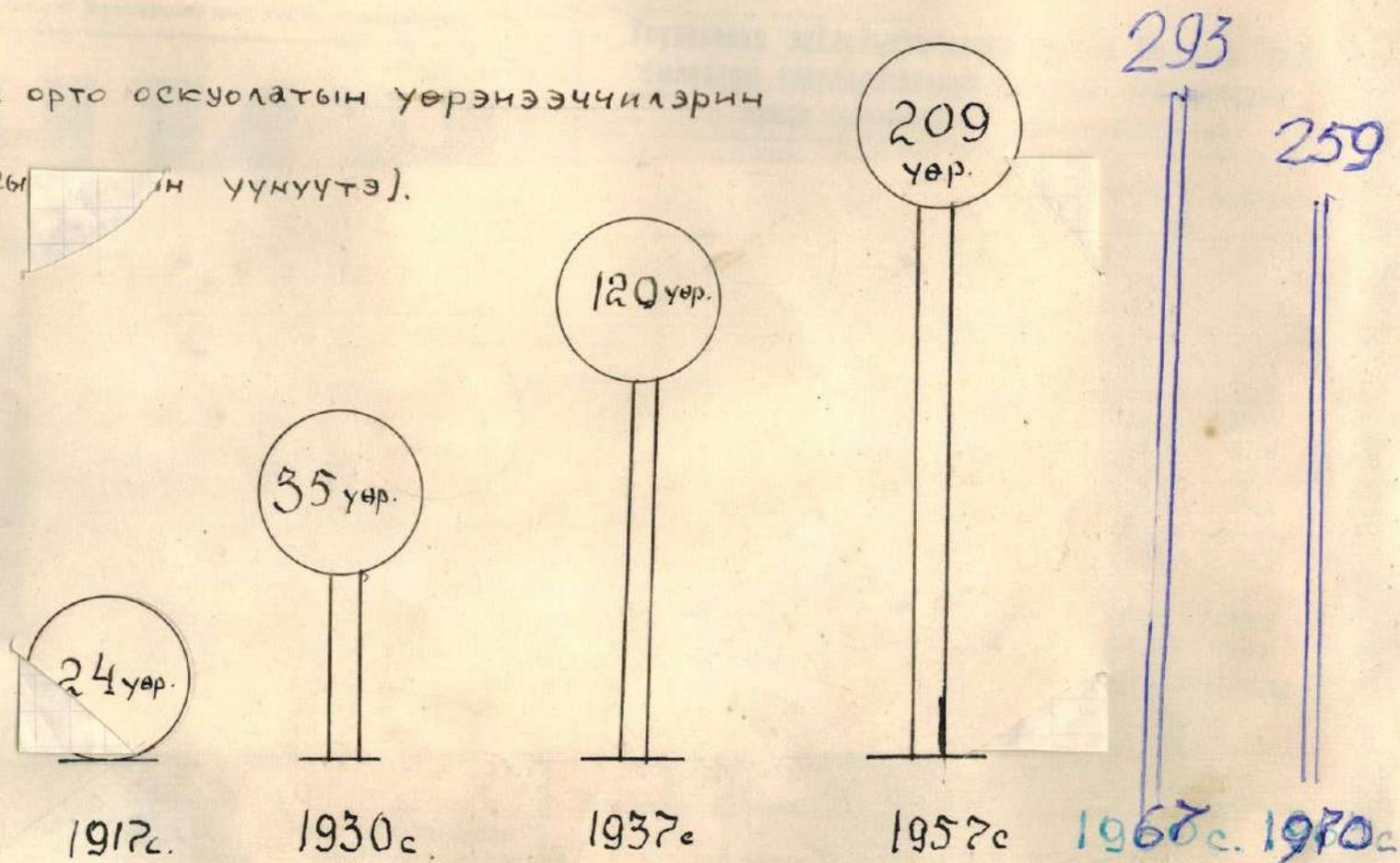
1955 снлтан орто оркуола 1957
 1957 снлге 1-гын корпусун таһаарды.

эбэ-

арга

н.

Хатгырык орто оскулатын үөрэнээччилэрин
ахсаана. (сыртын үүнүүтэ).

1968 - 291.
1969 - 280
1971 - 283.

Правительственной набараадалаах учууталлар.

Дьяконов Михаил Сергеевич.

Улаа кылбазым ийим медии, 2 гоучи
САССР Верх. Совети президиуми бозуктааи
грамматт. Саха АССР учууталлар
учуутала.

Георгий
Сленцов Егор Игнатьевич.

Маша Алексеева, Николай
Петров 8-е химия кабинет
монар.

8-е м. чемпионка
спортивной берега.

Мерсов Петр Архасьевич.
Орден «Славы» III степени». Медаль «За
Трудовое отличие», и др. медали.

Винокурова Матрена Алексеевна.

интернат корнука

Туветте
көөсөв
Сава.

акунуу
кура
пахомов

Окуучулар завучу Рун Дин. Чингизская
8-с кл. Чорсунгулов Кели Окуучулар
мамалта туттарар.

Депутат учууталлар, 1957 с (орой. уонна олохт. совет. биссебар.)

Марков Петр Афанасьевич
Олохтоох совет депутата
1957 с.

Мампировса Раиса Дмит.
Райсовет депутата
1957 с.

Сленцов Алексей Иванович.
Олохтоох совет депутата
1957 с.

28/ли V8

Кс 30/10/61. **Үтүөлөөх учуутал**

1932 сыл этэ. Очотообу-га Намнаабы VII кылаастаах колхозтаах ыччат оскуолатыгар бэрт эдэр, күөгэйэр күнүгэр сылдыар сага учуутал кэлбитэ. Ити дыыл кини бу оскуолаба эрэ "сага" этэ. Бэйэтин идэтин таптыыр, үөрэтэр ыччаттарыгар кыһамнылаахтык сыһаннаһар, кинилэр үөрэби-билини баһылаһыннарыгар үгүс сыратын бизэр, эйэбэс учууталга үөрэнэччилэр күүскэ ылларбытара. Кини өссө ити иннинэ 2 сыл учууталлаабыта.

Ити билитин Саха АССР оскуолаларын үтүөлөөх учууталын бочуоттаах аатын ылбыт Михаил Сергеевич Дьяконов этэ. Михаил Сергеевич оройон кырдыаҕас учууталларыттан биридэстэрэ. Норуот үөрэбиринтигэр айымнылаахтык үлэлээбитэ 30 сылтан ордон эрэр.

Михаил Сергеевич учууталдыыр үлэтин кыра, начальнай кылаас оболорун үөрэттииттэн сабалаабыта. Наука төрүтэрин диригник билэргэ дьулуһар, бэйэтин билитин үрдэтиигэ ахсаабакка дьарыктаммыт эдэр учуутал уопсай уонна методической билитин, политической таһымн утумнаахтык сайыннаран, бэйэтэ бигэ методической ньымалардаах, кэлин үрдүкү кылаастарга нуучча тылын уонна литературатын үөрэтэр учуутал буола үүмүтэ.

Михаил Сергеевич анардас учууталдыыр эрэ үлэһэн мунурдаммат. Кини норуот үөрэбиринтин салайыга, эдэр учууталлар обону үөрэтэр-нитэр үрдүк идэни баһылылларыгар көмөлө-

һүүгэ актыбынайдык кытыбыта. Норуот үөрэбиринтин оройуоннаабы салаатын инспекторынан, учууталлар билитилэрин үрдэтэр республикатаабы институтка начальнай кылаастарга методичынан үлэли сылдыан, оскуолалары бөбөргөтүүгэ, үөрэтэр-нитэр үлэ биһирэммит ньымаларын, баһтын опыттарын тарбатыыга, олохтоонунна элбэх сыратын бизэритэ. Тус бэйэтэ хас да методической ыстатыйалары, ырытылары суруйбута уонна республика элбэх оскуолаларын учууталларын, норуот үөрэби-

һуйбат, куруук санаттан саганы, киэнтэн-киэни уонна диригник ырытан билэргэ дьулуһар, үөрэтэр оболорун, биһиргэ үлэлиир учууталларын онуоха угуһар. Ол да иһин куруук сүбэлиин-амалы, көмөлөһө-көбүлүү сылдыааччы. Үтүө майгыннаах, элбэби билэр үтүөлөөх учууталы оболор, учууталлар, үлэһиттэр, төрөппүттэр диригник ытыктылылар.

Кини бэйэтин өр сыллаах педагогической үлэтин устатыгар хас да көдүөнүннү үөрэттэ-ниттэ, учуутал уустук идэтин баһылаһыннаһа элбэх эдэр учууталлары үөрэттэ. Үтүөлөөх учуутал ити айымнылаах үлэтэ үрдүктүк сыана ламыта. Икки төгүл Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотуннай грамотатынан, "Үлэбэ килбизини иһин" медалынан наһараадала мыйта уонна Саха АССР оскуолаларын үтүөлөөх учууталын үрдүк аата ингэриллибитэ.

Бүгүн биһиги оройуонмут общественноһа үтүөлөөх учуутал Михаил Сергеевич Дьяконов 50 сааһын туолуутун уонна энкилэ суох үлэлээбитэ 30 сыла туолуутун бэлэтиир. Ити үөрүүлөөх күнгэ норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһиилээхтик үлэли сылдыар кини үөрөппит сүүһүнэн дьонноро, учууталлар, оскуола оболоро, общественность бүттүүнэ үтүөлөөх учууталга чагичэн-чөбдик доруобуйаны, айымнылаах үлэни баһараллар.

П. МАРКОВ.

Хатырсык орто оскулатын үөрэнээччилэрин уонна учууталларын
олорор уонсай дьһэлэрэ.

Хатырсык орто оскулатын интерната
19 туулуубут дьһэ.

Интернат остулуубуй дьһэтэ
1954 с көһөрүлүүн
туулуубута.

Маннайгы оскуола

1924 жыл күнүнэ. Аан ийз дьайду көмүс күһүн өлбөөдүйбэт дуйунан күлүмүрдүүр. Дьон-сэргэ бүтүннүүтэ үөрэн-көтөн, сүргэтэ көтөбүллэн сылдьар. От-мас үлэтэ үмүдүйэн кыстык түбүгэ сабаланна. Кур киини курулаан уматан нүөх унаар буруо саймаарыйа устар. Ним сыбах сыбыыр, ним нүрүө-хаһаа туттар.

Бу кэмгэ Советтар үлэлэрэ-хамнастара эмиз түмүлүннэ. Сага олох сибизинэй салгына Саха сирин тыатын бары муннуктарын тилийэ көттө. Сугулаанга киһи-сүөһү тобуоруйар, кэпсэтии-ипсэтии нүөдүйэр. Төһө да ыаллар ыраах-ыраах тарбанан өлөрдөлөр сага үйэ сырдык ырата барыларын холбуу түмөр.

Бу үтүбэ сага тардыһыны, үөрэххэ дьулуһуу бастаны үгэнигэр оройуон уһук нэһилиэгэр Түбэ Хайгыалаабын Тон Арыы сиригэр аан бастаан оскуола аһыллан нэһилиэнньэни үөрэхтээһин сырдык ныымын тарбапыта. 1924 жыл күһүнэ дьогдьоот, ыраас кэм буолбута. Сага букварь, тэтэрээт туппут оболор онтон санаалара ордук көтөбүлүбүт курдуга. Тон Арыыга оччотообу Түбэ нэһилиэгин суруксута Федор Афонасьевич Аммосов кыһанан-мүһэнигэр Игнатий Слепцов диэн киһиттэн оскуола дьизтэ буоларыгар балабанын сорботун көнүллүүрүгэр көрдөспүтэ. Киһи көнүл, дьойлоох үйэ кэлэн өбө барыта төлөбүрү суох үөрэнэр ыһахтаммытын туһунан кэпсээбитэ.

Ахсынны аам-даам тымныытын күдэригэр нүн тахса-тахса өлбөөдүйэ төкүнүйэн арбаа мыраан нэтэбэр түһэрэ. Дьэ ити курдук ахсынны 10 күнүттэн оскуола аһыллан бастаны күн үс өбө, өттон сарсынгытыттан уон

икки өбө үөрэнэн барбыттара. Учууталлара Хатын Арыы киһитэ Алексей Сивцев диэн этэ.

Үөрэх төһө да кыһын ортотуттан сабаланнар оскуолаба үөрэтии ол уон икки өбөнөн эрэ мунгурдамматаба. Түбэттэн, Кебөкөтөн, Арбынтан, Маймабаттан, Сииттэттэн барыта 31 өбө мустубута. Игнатийдаах балабаннара оскуола буолбутун бэлиэтэ үрдүгэр кыһыл былаахтаабынан эрэ атыттартан уратыланан көстөрө.

Ити оскуолаба I-II группаны бүтэрбиттэрин кэннэ Өлүөнэ өрүс көмүөлэ балабаннарын ылбыта. Ону дьизэлээх обонньор курдары киирэн оһобун отто сырыттабына уот баран умайан хаалбыта. Онон күһүнүгэр оскуоланы Модунка көһөрбүттэрэ. Түбэ оболоро буоллабына Петр Семенович Слепцов туруорсуутунан, оройуоннаабы үөрэх салаата көнүллээн, абатын Семен Петрович дьизтигэр Хайгыалаахха үһүс группаны этэнгэ түмүктэбиттэрэ.

Оскуолаба үөрэммиттэртэн үгүстэр кэлин бэйэлэрэ дьону үөрэтэр дьон буолбуттара. Слепцова Евдокия Петровна өр кэмгэ учууталлыы сылдьан 1940 сыллаахха өлбүтэ. Слепцова Татьяна Игнатьевна кэлин педучилище икки курсун бүтэрэн, уонча сыл устата Намынан, Орто Халыман учууталлаабыта. Хайгылаахха бастаны оскуоланы бүтэрбиттэрэ Ядрихинская, Василий Данилович, Петр Манаров (пароход капитанынан үлэлии сылдьан кэлин өлбүтэ).

Сага олох дьоллоох күнэ тыган Тон Арыыга ити курдук аан бастаны үөрэхтээх, биллиилээх дьоннор үөскээбиттэрэ.

М. БАРАМЫГИНА.

1924 сэл ахсынны ний 10 хүрэг,
Хайрхалаах миссүжигэр аан баса
осцула ахынмбита. Олно бипр
үгдүтэл Сивцев Алексей (Хатинг
- Арин Каратагийн улахан ула).

Э Олно, ол үеел Ткмаас эмэ.
Барита сүүрдэгтэ ого үөрэмшгэ.

Олно үөрэмшгэртэн ойдүүдүн

1. Адряхонкин Василий Иванович (Олд)
  2. Макаров Петр Степанович (Кашган) Олд
  3. Семенов Василий Иванович (Олд)
  4. Семенов Василий Иванович (Олд)
  5. Семенова Елдошия Петровна (Олд)
  6. Семенова Житаяна Исаевна
  7. Семенов Фикирор Исаич (Олд)
  8. Семенов Георгий Исаичевич (Олд)
  9. Семенов Алексей Петрович (Олд)
  10. Винокуров Григорий Кузич (Олд)
  11. Заровичев Роман Семенович (Олд)
  12. Борцов Василий Николаевич (Олд)
  13. Оценков Роман ~~Кот~~ Семенович (Олд)
  14. Дьяков Дмитрий Николаевич (Курган)
  15. Сивцев Александр Львович (Олд)
  16. Романов Дмитрий Иванович (Олд)
- Уонна га амтгүг.

Бу осуолаза икки сэл үөрэмшгэртэн
контр осуолабт умайан айтат
дундгэ үөрэмшгэртэн. Хайрхалаахдаг
Бүдэгтэ осуола 1929 сэл хүртэ өсөөр.

Тасуу
Уни 750

2 Көрмөсү учууталлар уюмгайдара.

Марков П.А. чаагынай дьуэтэ.

Ксения Зиганова
Софрон Семенович Лукин

Оксана Софронична Кеня Фигасв
грамота встар.

VII с кт.
Урсула
Зитт,
Оксана
Софронич-
на
Кеня
Фигасв
Софронична.

Сленцов Е.И. царьской дачиэтэ.

Э кормук учууталлар чопхойдэра.

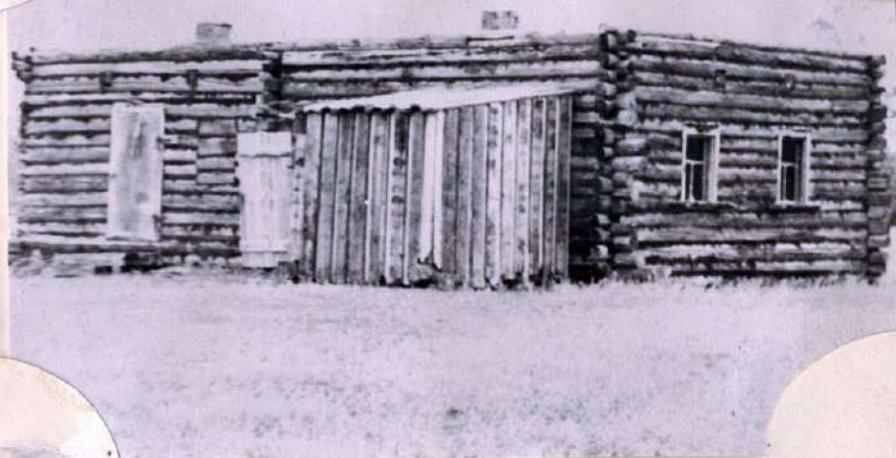
Мочалькай
оскураа урутельвицата
А.К. Жектегеево.

Сева тоосон
урутама И.М. Кривоносцын.

Колхоз «Коммунизм» к-з Чорэ-
нзүүлэрин Уолдэй дьһэтэ. 1956с.

Модут «Максим Аммосов» к-з Чорэнтээчилэрин
Уолдэй дьһэтэ. 1957с.

Хатиринг өсүрөттөрү
гүлөтөрү 3 гүлөтөрү —
Мусаев Александр Субизет

Хатиринг арасы өсүрөттөрү гүлөтөрү,
гүлөтөрү, аманаттар, байкалар 3 гүлөтөрү
— Раиса Дмитриевна Матвеевна гүлөтөрү —
(19 — 1962жыл.)

Учител - професорист Лазер
Александрович Абукаев

сенуела ор келис
уборчишата Е. Р. Александрова
Логолева

орто окуела цуутамсаран хуу.
самедетельность кыттоосадытара.

Узуртталар - проноиндигер
x Вера Петровна Иванова
Раиса Дмитриевна Моттирел
(1959 - 60-е)

Узуртталар, проноиндигер, дендрат —
Надежда Алексеевна
Константинова (1959).

Т. 1 Бадалар Саха сирин тэри. Университеты
19/10/64

ОБОНУ ҮӨРЭТИИ—БАРЫБЫТ ИЭСПИТ

ҮӨРЭХТЭРИН ҮС БИИРИН КӨТҮТЭЛЛЭР

Олоххо-дьабахха ис сүрөхтэн ылсан дьулуспат буоллахха, оннообор буолуох төһүү боппуруостар киһи көрөхсүн курдук быһаарылла охсубат үгэстээхтэр. Дьэ холобур, оскуола, оҕо үөрэнитин боппуруоһун ылыабын. Ким этиэҕэй бу боппуруоһу ойдооско турар, төһүү боппуруос буолбатах дьэн.

Среднепенский оройуон Хатырык бөһүөлөгэр Максим Аммосов аатынан колхоз кииннэнэн олорор. Колхоз ыраах учааскаларыттан Модуттан, Маймафаттан, Атамайтан, онтон да атын оскуолата суох иһилиэктэртэн үгүс оҕо мустан маннаады орто оскуолаҕа үөрэнэллэр. Бөһүөлөк ыалларыгар — колхозтаахтарга уруу-аймах быһыытынан, быһата, ким хайдах сатырынан олордутаалаабыт оҕолоро кыараҕаһын көрөйбөккө кыстаан олороллор. Сорохтор батыспака Модуттан — көстөн ордунтаах сиртэн, Маймафаттан — көс көрингэ сиртэн сатыы сылдьан үөрэнэллэр. Тылтан хайтаран, тибингэ быстаран бу учаастактартан сылдьар оҕолор үөрэх күнүн

үстэн биирин көтүтүлэр. Бастагы чиеппэргэ оскуола үрдүнэн үөрэти билин 6-ча бырыһыан буолла. Огон Модут оҕолоро үөрэнэр II «А» кылаастарыгар үөрэҕи билин 47 бырыһыан. Бу кылааска 23 оҕо үөрэнэриттэн 1-рэ эрэ үөрэҕэр ситиһэр.

Оскуола директор Иван Николаевич Сивцевка кириэххинэ: «оҕо үөрэнэригэ учааскабыт табыла суох. Интернат дьинэ — тонг, кыыраҕас. Обону олордорго мэтэ тийбэт. Учууталларбыта дьинэ суох сылдьаллар. Өмүөн үлэтин, иһэр мууһу ылынарга тийэйэ учууталлар бэйэлэрэ үлэлиллэр. Соу-сотору буолар субуотуньуурга колхоз иннэ дьинэ үлэлэ, көмөлөһө сатыыбыт. Оҕонуылаас таһынаады иити бөҕрүоһугар бириэмэ ордубат. Таастарыкый көхсүн тутан аран ис оҕоһуугугар колхои көмөлөһүө дьин эрэмминьца, онтунабыт туолбата», — эн көпсин тоһуйар.

Оттон ыраах учаалартан сылдьар оҕолору үөр

лаас салайааччыта Христина Никифорова Анимова этэр: «Үлэбит көрдөрүүтэ үчүгэй дьинэ тылым тахсыбат. Колхоз бырабылыанньата ыраахтан сылдьар оҕолорго уопсай дьинэ тэрийиэх буолан эрэннэрэн баран, ол тылын толорбото. Төрөппүттэр дьинэлэригэр сылдьан муньахха көпсөтүнэн үөрэх билинтэ үрдүүрүн туһугар сыра бөбөбүн ыгыттым. Төрөппүттэри кылааска ыгыран, сылдьып дьин көрөбүн да кэлиэх эрэ быһыылара суох. Модут Советын председателэ Прокопий Николаевич Протопопов аанын сапатаҕым ыраатта».

Барыта кырдык! Учууталлар этэр тыллара кырдыгынан саныы-саныы оскуолаҕа уруогу көтүтүү боппуруоһугар баччаанга дьинэ айдааннаах, улахан көпсөти тово тахсыбатын мурдаргыытын. Үөрэх күнүн үстэн биирэ халлаанга көппүт буолбаат! Онуоха эбии оҕолор тутта-хапта сылдьалларын кэргэстэххинэ арааска барытыгар түбөһөҕүн. Сорох төрөппүттэр, оҕо ортогугар баарбыт дьинэбэтэр, быдыар тылларынан үөх-

сэн ыһаарсаллар. Соннук үөхсүүнү оҕолор бэйэ-бэйэлэригэр тутталлар. Ол сылдьан уһун киэһэни быһа кулуупка кэлэи теннистээн тахсаллар. Киэһэ биэс чаастан киноҕа сылдьан баран дьинэлэригэр тарьаспака аньыалаһа-утүөлөһө бөһүөлөк тусаһатыттан арахсыбаттар. Оттон субуотаҕа аҕыс чаастан буолар «сынньалан чаастарын» түүн 12 чааска дьинэ уһатан, солуута суох көргө кубулуталлар.

Уһун киэһэни быһа теннистээбит, мениктээбит оҕо Модука, Маймафаҕа ыкса түүн тийэр. Аһаан-сиен баран, утуһа сытар дьон сылбай ууларыгар таттарбычча, сылайбытын билинэн, уруогун үөрөппөккө эрэ утуһар оронун былдьаһар. Оттон сарсыардатынар кыһан турбакка эрэи бөбө. Төһүүлэһин бөбөнөн хойутаан турбут оҕо суумкатын бүтэйдии харбаабытынан оскуолатыгар тэбинэр. Ол сылдьан бүтүн уруогу куоттаргыыр, аны кылааска кириэн баран күн аайы хатыланар уһун айантан сылайан, ситэ утуһабатыттан

уһуоҕа уулан болбонтук олодор кыһын сүтэрэригэр Модут олохтоохторо дьинэ рий Винокуров, Алексей конов, Алексей Колесов, рия Мальцева, Никифор маев. Евдокия Ядрихинская, Татьяна Попова, Антонина Лессова оҕолоро биэстини аҕыс

Бөргөһөлэрин куондарын уоса тардыммыт, чыры-чыаппаҕы кыараҕас ыстааннаах оҕолорбу кулуупка кэлэн киэһэни быһа теннистээн, билиардаан, холуочук киһи таһаарар музыка тыгар үнүкүүлээн тахсалларын көрө-көрө тово аһа хаамабытый?

Биһиги колхозтаахтар, бэйэбит олохпун ылан да көрдөхө, удьуор үлэ дьонно буолбаппыт! Үөрэх режимин тутуһан билин иһин үлэлииргэ, сэмэйдик, судургутук тутта сылдьарга оҕолорбутун тово утуһаппытый?

Бу боппуруоска общественность уонна оскуола интэр үлэҕэ ылар миэстэлэрин чуолкайдьахха наада.

А. ГОГОЛЕВ.

Иван Николаевич Сивцев
Алексей — уруоһу тэбэ

Бү Бадлар Саха сирин ээри Университеты
Бүтэрбит, маднай ит билиги
Учууталлар Бүт

Микохентий Захарович
Криб олоот кин - Ризик

Изабела Фраделовна
Алексеева - Идэа гыбын
Учуутал.

12.
II-

ы
п-
с
й!
п-
у-
у-
л-

42
ж-
на
ха
ор
го
ны
ай

ааоынай в
ЗЯКИН би

таһынан
най комис
ты таһынан
линнилэр.
ет сессия
козтарыгар
элэмнэни
руктарын
хаһаайыст
не кылаабы
епутат В.
дакылааты
на туһаанна
ылынна.

оталанаһал.

кыттыны
оройуомму
истической
габарын он
на быһыты
үлэ бары
рыаға.
эркэ сылга
лаға. Баста
йын 1 күнү
иккиһэ Бо
ыллаағы т
ы күнүгээ

УОТУГА

ан толордо.
ар Иван Т
Лавлова уон
са ордук ү
илэр.

Е. ФЕД

VIII - с кр. цоркисээгиссээрэ субуотунньукка.

27-65 Биэчэр үрдүк
тэрээһиннээхтик барда

**ХАТЫРЫК ОС-
КУЛАТЫН**

үөрэнээччилэрин фестивалын бастагы тура «Туйгундук үөрэннэххэ үлэлиэххэ, олорудизэн девизтээх Манна ордук көтүк бэлэмнэммилаастартан бииринэн З. Т. Тонсалайар 8-с кыбуолар. Кылаасы оҕо үөрэнэр.

Үөрэнээччилэр табаарыстарыттан бэни ылан, олох суолугар таба киирээргэ быһаарынан, «Ким буолуохха сөбүй?» дииэн биэчэри тэрийдилэр. Бэйэлэрин шефтэн эр тэрилтэлэриттэн Хатырыктаады сельскэй кулуубу уонна библиотекуны кытта биэчэри хайтах тэрийэр туһунан сүбэлэспиттэрэ.

Үгүс көрдөрөн агитацияны (плакаттары, лозуннары, монтажтары) бэлэмнээбиттэрэ. Ол курдук «Дьолум биһигэ — колхознар» — библиотечнай плакат, «Ким буолуохха сөбүй?» — монтаж, «Принимай село молодые силы» уонна «За дела хорошие» — плакаттары, «Үлэтэн дьолломмуттар» —

фотомонтаж улахан гына оҕоһуллубуттара.

Маны барытын бэлэмнээһинигэ элбэх көмөнү оҕорбут, дьобурдаах, талааннаах үөрэнээччилэриэн Сивцев Егор, Дьяконов Афоня, Куприянова Валя, Дьяконова Тая буолаллар.

Биэчэргэ ыгыры ылаах ыалдьыттар, колхозтаахтар, ийэлэр, аҕалар, үгүс ыччат мустубуттара. Аҕа табаарыстар эбэрдэ, алгыс тыллари эппиттэрэ уонна колхозка тахсан үлэлиллэригэр ыгырыбыттара.

Ити кэниттэн 8-с кылаас үөрэнээччилэрэ киниг программалаах концерт көрдөрбүттэрэ. Маннык көхтөөх, үчүгэй тэрээһиннээх биэчэри үөрэнээччилэр бэйэлэрэ салайан, бэлэмнээн ыһыттарын түмүгүнэн, кылаас биир санаалааһын уонна коллектива күүстээһин көрдөрөр.

Онон бу биэчэргэ үөрэнээччилэр аҕа табаарыстарыттан үгүс сүбэлэри ыланнар, олох суолугар таба үктэнэргэ быһаарыммыт баҕа санаалааҕа буолар.

М. ОХЛОПКОВА.

11 кылаастаах оскуола отчуота олохтоох совет сессиятыгар

ХАТЫРЫК. Аааспыт ыйга Хатырык 11 кылаастаах оскуолатын 1963-64 үөрэх сылынаабы 1-гы чиэппэрин түмүгэ олохтоох Совет сессиятыгар дьүүлгэ туруорулунна. Ити боппуруска дакылааты оскуола директора таб. Бочкарев В. М. онордо.

Дакылаат сүннүүнэн кэпсэтингэ тыл эппит табаарыстар үөрэди билии намыһабын бири-

чиинэлэрин диригник анализтаатылар уонна оскуола педагогической коллективыгар кэккэ сүбэлэри онортоотулар.

Сессия оскуолаҕа үөрэтэр-иитэр үлэни тупсарыыга уонна төрөппүттэр комитеттарын үлэлэрин сагалыы тэрийиингэ туһаайыллыбыт чопчу быһаарыыны ылынна.

А. АРГУНОВ.

10 12/ху 63

Спорт

Дьуккүөрдээх турнир

ХАТЫРЫК. 1964 сылга ахсын-
ныга М. Аммосов аатынан колхоз
үрдүнэн саахымакка уонна дуобак-
ка күрэхтэһиилэр ыытылыннылар.
Барыта 25 киһи кытынна.

Саахымакка 11 киһи кытты-
ны ылла. Хатырык орто оскуола-
тын учуутала II разрядтаах Л. А.
Дьяконов, Хатырыктан III разряд-
таах Е. А. Эверстов 8,5 очкону
ылан маннайгы, иккис, отгон 2
очконан хаалан Маймаа учааста-
гын оонньооччута III разрядтаах
К. Сивцев үһүс миэстэни ыллы-
лар. Итини таһынан Попов Н. А.,
Петров А. С., Суздалов И. К. кур-
дук дьобурдаах оонньооччулар
бааллара билиннэ.

Дуобакка 14 киһи оонньоото.
Манна II разрядтаах дуобаччыт
Эверстов Е. А. 11,5 очкону хому-
йан бастаата. Бырааттыы Соба-
киннар 9,5 очкону ылан 2-3 миэ-
стэни үллэһиннилэр.

Дуобакка хас да тэн оонньооч-
чулар бааллара ордук интэриэһи-
нэй. Хатырык орто оскуолатын
учуутала И. М. Кривогорницын 8
очколанан—IV, кырдыбас оон-
ньооччу А. С. Кутуков 7,5 очкону
ылан V миэстэвэ тигистилэр.

Ити курдук Попов Н. А., Дани-
лов И. Т., Суздалов И. К. 7 очко-
ланан VI—VII—VIII миэстэлэри
ыллылар. Дуобакка барыта 6 киһи
IV разряд нуорматын толордулар.
Бастаабыттар оройуоннай чемпио-
накка кытта бардылар.

Е. ЗВЕРСТОВ

Варя Попова Бичиртэ
 үзүүрчүүл тоолор.

Варя Попова Бичиртэ
 "Нам сур барахсан"
 гүнж бүрмэлж тоолор.

М АКО
 аат
 ники икки ү
 тан олус аь
 Ол иһигэр
 биир ийэттэ
 саһыл обото
 кэнники бири
 һыллар хаан
 ны табан тэр
 ла. 1962 сьл
 салалтата «ха
 саһыл стада
 диэн ааттаан,
 мажкка үөскэ
 ажалтарбыта.
 климаттаах Сэ
 дуобуйатын
 төрүүбү тулсар
 Ол үрдүнэн
 түүтэ саһыл ха
 ытыллыбата.
 атыр саһыл ү
 тыттан үс эрз
 рыга сьлдьар
 Колхоз зоотехни
 да бонитировка
 сьлдьар саһылы
 рыны тэрийбэтэ
 ка саһылы саптар
 нээһингэ уонна
 кэнники сьллар
 суолта бэриллэ
 о ууруллубакка
 һуунарыллыбыт.
 БУ КОЛХОЗНА
 иитигэр 1956
 лэлээбит Алексей
 онов бэйэтин оп
 уран, улахан туһа
 и киллэрэр.
 Алексей Саввич:

Иван Кузнецов
Уроженец. 1962 г. в Мексике
написал статью.

Уроженец А. К. Аммосов
и др. Аммосов академик
и др. Аммосов кандидат наук
и др. Аммосов доктор наук.

Ученики группы / школа
Наренго Николаева
группы 1981г.

Ученики - творчество
Наренго

Хас биирдни уол, хас биирдни кыыс оскуолаба үөрэнэ сылдьан үлэбэ
бэлэмнэниэхтээхтэрин, киһиэхэ, обществоба туһалаах сыаннастары
айарга бэлэмнэниэхтээхтэрин билиэх тустаахтар“ (Н. С. Хрушев).

*Бүтүһүн үөрэнэч. Хас биирдни үөрэнэч
оскуолаба аан аарыкы бичиргээч
үлэ*

Василий ВАСИЛЬЕВ.

УЧУУТАЛБАР

Бүгүн көрүстүм эйгин —
Быдыр үөрэммит киһибин.
Үрүг көмүс сүүмэхтэр
— рлүк сүүскэр үгкүүлүүлэр,
Арай эдэр харахтар
Адыс урукку курдуктар:
Дууһабын дьөлө үттүүлэр,
Санаабын өтө көрөллөр.
Кыра сылдыардым санаан ылдым,
Кыратык кыбыстарга дыды гынным.
Эн аабар-суруйар дьолу
Илибэр биэрбиккиттэн ураты,
Ийэ дойдуга итии тапталы
Игэрбитиг үйэ тухары.
— Киһини таптаа — дириг
— Киһини харыстаа! — дириг
Сибэкки курдук, сэрэнэн,
Бүөбөйдээн иппитиг, эрэнэн,
Кырдыбыккын.
Ама, кырыйдым диэн
Суругуйа саныаг үһү дуо?
Хун-дьыл хаара быһа сиэн,
Ээл мин сүүспэр суол уурда.
Учууталым, тапталгын сүрэххин —
Уоскуйбат улахан сүрэххин —
Уон аны түгэтэн биэрбитиг,
Уонна киэн аартыкка киллээртиг.
Учууталым!
Эн курдук, киһилин
Улахан олобу олоруохпуг биниги!

пути исследования
по лесу.

1959 г.

*Четвертая
семья рудого*

U

АФА